

ENTRE SETMANA

MANUEL CUYÀS

Escriure en català

quedéssim aquí seria profundament trampós, perquè les relacions del poeta amb el pare i la mare, amb els mestres, amb l'autoritat, les vicissituds d'infantesa, amants, promiscuïtat i desordres mentals no són suficients per explicar el poema, per il·luminar-lo des de totes bandes per fer-li mostrar tots els reflexos, totes les brillantor, totes les profunditats. Cal, de manera complementària –una cosa complementària de l'altra– l'estudi de la tècnica, de la sintaxi, de la mètrica, dels trops en general, de la tradició, de les imatges, dels graus d'abstracció, dels símbols, de les idees de fons, dels propòsits formals, del context històric.

Acostar-se al poder de la poesia és assaltar sense armes el no-res que dona accés al centre d'operacions de la natura humana, de la seva oscil·lació entre irracionalisme i coneixement objectiu, la capacitat formal per acordar-los, per esdevenir el lloc mental on la monstruositat es fa pròxima, i feta substància amb la paradoxa, perd la dimensió inquietant a mesura que l'augmenta, es torna familiar, reincidint en l'enigma categòric que fa general i genèric tot allò que presenta com a particular, quan el propòsit ha reeixit s'adreça al jo misteriós que és tots els jos.

Arribats aquí, em sento obligat a transmetre les relectures que m'han dut a tals reflexions, estalviant-ne però el camí perquè en aquest cas la xafarderia no aporta cap coneixement: *Antologia de Spoon River*, d'Edgar Lee Masters; *Una Nit amb Hamlet*, de Vladimir Holan; *Elegies de Buckow*, de Bertold Brecht, i *L'arxipelag*, de Hölderlin. Que les muses siguin benivolents amb el curiós lector. *

Trubo en un text de Gabriel Ferrater sobre Josep Pla aquesta afirmació: "El castellà que escriu Pla és execrable –o més aviat és ell qui, deliberadament, fa malbé la llengua espanyola, potser per un desig sadomasoquista de mostrar que li reca escriure-hi". La cita, continguda en el llibre *Tres prosistes*, un conjunt de conferències dedicades a Joaquim Ruyra, Víctor Català i Josep Pla que acaba de rescatar l'editorial Empúries, es troba al final d'un paràgraf que Ferrater ha començat així: "Considero un fet incontestable que ara, a Europa, no hi ha més de cinc o sis prosistes tan bons com Pla". Aquest Pla bo és el que escriu en català. L'altre és l'articulista de la revista *Destino*.

Tenim en l'actualitat bons periodistes, opinadors, reporters, cronistes catalans. Quan dic *catalans* vull dir que parlen en català amb la família, amb els amics, amb el confessor o amb mi quan ens trobem i anem a prendre una cosa. A l'hora d'escriure en els papers, però, la majoria ho fan o ho han de fer en castellà. Per mi el seu castellà és absolutament correcte i intel·ligible perquè també és el meu castellà. Ara bé: quan són llegits per gent que té el castellà com a llengua materna o de cultura: són igualment considerats? Un dia vaig anar a la conferència d'un polític espanyol

que va començar la dissertació així: "Cuando me invitaron, me cupo la satisfacción de...". No cal seguir. Hi ha cap català que a l'hora de parlar o d'escriure en castellà digui "me cupo la satisfacción"? Dirà "tuve la satisfacción". Però "cupo"? En un altre lloc del llibre, Ferrater aporta una anècdota: "Pla i Luján traduïen al castellà un llibre català de Pla. Hi havia un refrany, «Qui vulgui peix, que es mulli el cul». En Pla ho traduïa al castellà literalment: «Quien quiera pescado, que se moje el culo». Luján s'hi oposava i deia que l'equivalent castellà era «No se pescan truchas a bragas enjutas». I Pla li va dir: «Però és que vostè porta bragues?»".

De vegades penso que si les publicacions catalanes escrites en castellà no han pogut fer mai forat a Madrid és perquè els lectors d'allí no les entenen. Els que sumem edat creiem que sabem castellà pel fet que a col·legi vam tenir uns professors de llengua –l'única llengua possible, en aquell moment– que no ens perdonaven ni una falta. Em pregunto si aquells pobres professors i correctors d'exàmens, gairebé tots catalans, havien sentit dir mai "me cupo la satisfacción" i si detectaven totes les faltes que cometíem. El dia que anem a rescatar les llibretes de gramàtica i dictat de quan érem petits, em sembla que tindrem una sorpresa.

Hi ha qui opina que amb el model d'ensenyament català basat en la immersió lingüística els nens surten amb un castellà deficient. Com que els que parlen així ho fan des de posicions polítiques anticatalanistes i espanyolistes, nosaltres demostrem amb proves feaents que tots els escolars de Catalunya presenten un castellà correcte. Jo, ja em dispensaran, dono la raó als espanyolistes. Els actuals alumnes saben un castellà molt avariament. Només que el saben igual que nosaltres, els que vam seguir els estudis *immersos* en el castellà. Si en aquest país un dia tothom parlés castellà i el català fos oblidat, seguiríem parlant i escrivint un castellà fatal, un castellà que mai no diria "me cupo la satisfacción". Vegin com a la Catalunya del Nord es parla francès. A París se'n riuen. Els que tant amor professen al castellà ens n'haurien de prohibir l'ús. *Como Franco, pero al revés*.

Pla va deixar dit en un altre lloc que escriure en una llengua que no és la pròpia és una tragèdia. Ni drama ni incomodat. Tragèdia, que és el graó més elevat de la desgràcia perquè el protagonista mor i el públic queda baldat. Un dia que hi pensi preguntaré als amics amb vocació d'estil que escriuen en castellà si ho veuen igual, passats cinquanta anys de la lamentació planiana. *

MOTACIONS

MÀRIUS SERRA

Puzle?

El 20/10 del 2010 a les 20.10 hores es va presentar a l'Insòlit de Barcelona la versió digital d'una peculiar publicació amb una clara vocació de trencaclosques: la *Puzle*. De fet, més que d'una presentació, va ser-ne una representació, perquè la publicació en qüestió ja havia estat presentada en societat el 20/06 del 2006 a les 20.06 hores en un acte múltiple que es va celebrar a l'Horizonal. ¿Com és que una publicació ha trigat 4 anys, 4 mesos i 4 minuts a saltar del món dels àtoms al món dels bits? Doncs perquè la *Puzle*, impulsada per Carles Molins, és una peça única que consta de peces molt diverses i admet lectures en tots els sentits. Talment un cub de Rubik en el qual cada quadret contingués una peça artística de text o imatge. Un peculiar puzle, doncs, del qual només doscents afortunats en posseïm un exemplar des d'aquell llunyà 20/06 del 2006, però que ara ja és a disposició de tots els lectors interessats al web *Puzle.cat*, a Youtube i a la sala d'exposicions que els puzlerians tenen a Second Life (Catalunya Virtual 207.147.24). La *Puzle* és la prova irrefutable que, en català, els trencaclosques o trencacaps es poden resoldre fent servir menys lletres. *

L'ULL DE L'AGULLA
DANIEL BOADA